

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди

Факультет мистецтв
Кафедра теорії і методики мистецької освіти та диригентсько-хорової
підготовки вчителя

Теорія і методика виховання художньо- обдарованої особистості у закладах мистецької освіти

**ЗБІРНИК СТАТЕЙ
VII ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ**

ЧАС МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ

17 – 18 жовтня 2019 року

TIME OF ART EDUCATION

Collection of Articles VII of the All-Ukrainian Scientific-Practical Conference
«Theory and methods of education of the artistically gifted person in the institutions
of art education»

Харків
Україна
2019

УДК 37.032
ББК 85я43
Ч-24

Редакційна колегія

Калашник М.П. – доктор мистецтвознавства, професор
Матвеева О.О. - доктор педагогічних наук, професор
Полубоярина І.І. – доктор педагогічних наук, професор
Смирнова Т.А. - доктор педагогічних наук, професор
Соколова А.В. - доктор педагогічних наук, професор
Тарарак Н.Г. - доктор педагогічних наук, професор
Тушева В.В. - доктор педагогічних наук, професор
Перетяга Л.Є - доктор педагогічних наук, професор
Фомін В.В. – доктор педагогічних наук, професор (голов.ред.)
Бурма А.В.- кандидат педагогічних наук, доцент

*Затверджено редакційно видавничою радою Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди
Протокол № 6 від 05.11.2019*

У збірнику подано статті VII Всеукраїнської науково-практичної конференції «Теорія і методика виховання художньо-обдарованої особистості у закладах мистецької освіти». Збірник розрахований на студентів, магістрантів, аспірантів, докторантів, здобувачів, педагогічних і науково-педагогічних працівників науково-дослідних інститутів, ЗВО, учителів мистецьких шкіл.

Ч-24 Час мистецької освіти «Теорія і методика виховання художньо-обдарованої особистості у закладах мистецької освіти: зб. статей VII Всеукраїнської наук. - практи. конф. 17-18 жовтня 2019року) , ч.І / заг. ред. В.В. Фомін – Харків: ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2019 – 267с.

ISBN 978-617-7298-28-0

Редакційна колегія не завжди поділяє позицію авторів.

Автори статей несуть повну відповідальність за опублікований матеріал.

Мова видання: українська, англійська.

Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди, 2019

УДК 37.032

ББК 85я43

© Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди, 2019

Діана Соловійова

ВІЗУАЛЬНА МОВА ГРАФІЧНОГО ДИЗАЙНУ ЯК КОМУНІКАТИВНА
ЗНАКОВА СИСТЕМА 45

Вікторія Кушніренко

ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ МУЗИЧНОЇ ПАМ'ЯТІ ПІАНІСТА-ВИКОНАВЦЯ.. 49

II. СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТОК МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ ТА ЗА КОРДОНОМ

І.І.Мартиненко

УКРАЇНСЬКА ІНТЕЛІГЕНЦІЯ СЛОБІДСЬКОГО КРАЮ ТА РОЗВИТОК
НАЦІОНАЛЬНОЇ ОСВІТИ 55

В.В. Фомін, Ольга Довидченкова

КУЛЬТУРНО-МИСТЕЦЬКІ КОНЦЕПЦІЇ РОЗВИТКУ БАЯННО-
АКОРДЕОННОГО ІНСТРУМЕНТАРІЮ В ЗАХІДНІЙ ЄВРОПІ ХХ
СТОЛІТТЯ..... 63

А.В. Висовень

ПЕДАГОГІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ВІТЧИЗНЯНИХ КОМПОЗИТОРІВ ХІХ
СТОЛІТТЯ У РОЗВИТКУ ОСОБИСТІСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ МАЙБУТНІХ
МИТЦІВ 69

Микита Коваль

СТАНОВЛЕННЯ НЕАПОЛІТАНСЬКОЇ ВОКАЛЬНОЇ ШКОЛИ В ІСТОРІЇ
РОЗВИТКУ ОПЕРНОГО МИСТЕЦТВА..... 76

Ірина Беспалова

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ЖАНРУ ЕСТРАДНОЇ ПІСНІ 70-80
РОКІВ ХХ СТОЛІТТЯ В КОНТЕКСТІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ
ВИКЛАДАЧІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА 81

Наталія Купкіна

ПЕРЕДУМОВИ СТВОРЕННЯ ЖАНРУ МЕСИ БРЕВІС 87

УДК 378.061:784](09)"1970-1980"

Ірина Беспалова

*Харківський національний педагогічний
університет імені Г.С. Сковороди,
факультет мистецтв
бмв група*

**ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ЖАНРУ ЕСТРАДНОЇ ПІСНІ
70-80 РОКІВ ХХ СТОЛІТТЯ В КОНТЕКСТІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ
ВИКЛАДАЧІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА**

Науковий керівник - канд. пед.наук, доцент В.А. Кузьмічова

Стаття присвячена актуальним проблемам вдосконалення процесу підготовки майбутніх викладачів музичного мистецтва. Значущим представляється знання історико-культурних умов та особливостей функціонування жанру естрадної пісні для їх професійної підготовки.

Ключові слова: *естрадна пісня, професійна підготовка, викладач музичного мистецтва.*

The article is devoted to actual problems of improving the process of future music teachers' preparation. A significant knowledge represented the historical and cultural conditions and the functioning of the genre of pop songs for their training.

Keywords: *pop song, vocational training, teacher of music.*

Постановка проблеми. Процес модернізації освітньої системи та гуманістичної парадигми, як основи розвитку освіти, за якою людина визнається найвищою соціальною цінністю, пріоритетним стає найповніше розкриття її здібностей, забезпечення умов для самовизначення та самореалізації.

Сьогодні естрадна пісня є одним з найпопулярніших жанрів професійного виконавства. Без неї не обходиться жоден концерт, естрадне шоу та будь-який видовищний захід. Різноманіття форм вокального та інструментального виконавства, його динаміка наразі все більше захоплює молоде покоління. Саме викладач музичного мистецтва стає провідником дитини в світ музики, саме він розкриває перед нею шляхи до спілкування з піснею, виховує художній та

II. СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТОК МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ ТА ЗА КОРДОНОМ

естетичний смак. Тому в процесі підготовки майбутніх викладачів музичного мистецтва вважається обов'язковим набуття знань з історії зародження та особливостей розвитку жанру естрадної пісні в системі становлення духовної культури, в історико-культурному контексті, а також формування цього жанру з точки зору естетичного сприйняття, розвитку його художніх тенденцій, творчого потенціалу та потреб аудиторії. Викладач музичного мистецтва має досконало володіти не тільки виконавськими навичками, але і вільно орієнтуватися в музичних стилях та ритмо-гармонічних формулах, мати знання про умови виникнення та розвитку певного вокально-виконавського стилю. Використання у навчальному процесі підготовки майбутніх викладачів музичного мистецтва вищих педагогічних навчальних закладів знань, щодо особливостей функціонування жанру естрадної пісні 70 - 80 рр. ХХ ст., сприятиме їх професійному удосконаленню та якісній фаховій підготовці.

Аналіз основних досліджень та публікацій. Вивчення різних джерел показує, що жанр естрадної пісні 70-80 років цікавив багатьох вчених, музикознавців (І. Маєвська, О. Півніцька, Л. Кадцин, Е. Рібакова, М. Тараканова, М. Мозговий, С. Клітін та інші.). У роботах мистецтвознавця Н. Подпоринової розглядаються характерні властивості естради. Відомі вчені ХХ ст. культурологи Т. Чередніченко, С. Іванова, Г. Маркузе особливу увагу приділяють естетичній цінності радянської естради, вони дають докладний аналіз культурних властивостей «розважальних» жанрових особливостей естрадної пісні. Мистецтвознавчі роботи О. Жаркова та С. Клітіна, пов'язані з дисциплінами історія мистецтв й виконавське мистецтво. В аспекті сучасної масової культури естрадне мистецтво досліджувалось Г. Зайцевим. Утім, не достатньо розглянуті особливості функціонування жанру естрадної пісні 70-80 років ХХ століття, його історико-культурні умови формування.

Отже, **метою статті** є визначення особливостей функціонування жанру естрадної пісні 70-80 років ХХ століття в контексті підготовки майбутніх викладачів музичного мистецтва.

II. СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТОК МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ ТА ЗА КОРДОНОМ

Виклад основного матеріалу і результатів дослідження. Естрадна пісня-вокально-інструментальна композиція, що має просту структуру, підвищену роль аранжування, тенденцію до варіантів виконавської інтерпретації, яка поєднує декламацію тексту з різноманітними неакадемічними вокальними прийомами (вібрато, субтон, меліزم). Поняття «музичне мистецтво естради» належить до виду музичного мистецтва, що об'єднує різні форми вокального та інструментального виконавства, що включають у себе різні жанри, стилі, напрямки, течії та способи виконання, які легко сприймаються і доступні широкій аудиторії.

На думку теоретика та історика з питань естрадного мистецтва Е. Кузнєцова термін «естрада» веде початок від народних гулянь першої половини ХІХ сторіччя, а також від дивертисментів, які організовувалися на відкритих сценах літніх садів. А на думку мистецтвознавця Е. Уварової сфера естрадного мистецтва починає визначатися в своїй специфіці до початку 20-х років ХХ ст. та стає самостійною галуззю сценічного мистецтва. Жанри першої половини ХІХ ст. до другої половини 80-х років вона визначає як «передестрада». З одного боку вже існували окремі форми та жанри естради, з іншого – вони були ще включені в традиційні художні структури.

У цей період започаткувалися естрадні моножанрові концерти: популярної пісні, джазових концертів, рок-ансамблів, а також естрадний театр: вар'єте, ревію, кабаре, мюзик-хол, мюзикл. Науково-технічні відкриття в галузі акустики та електроніки багато в чому сформували особливості естрадного мистецтва, основою якого стали: електроінструменти, нова звукова палітра, темброво-колеристичні фарби електронних музичних інструментів та людського голосу підсиленого мікрофоном [2].

Вітчизняна масова пісня, яка слідувала за віхами історичного розвитку нашої країни і багато в чому формувала менталітет народу, була свого часу предметом дослідження як свого роду соціальним замовленням. В радянські часи їй присвячувались дискусії, пленуми, наради республіканського та всесоюзного значення. Пісенний матеріал охоплював академічні жанри вітчизняної опери,

II. СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТОК МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ ТА ЗА КОРДОНОМ

симфонії, інструментального концерту, проникав у кінематограф. Наприкінці ХХ – початку ХХІ ст. зміна соціально-політичної ситуації в країні призвела до іншого позиціонування естрадної пісні, трансформації її соціального статусу, принципів функціонування, жанрової специфіки, проблеми авторства. Ідеологічна функція стала витіснятися комерційно-розважальною, звідси пониження ролі композиторів-професіоналів, на зміну яким приходять музиканти-любителі, звукорежисери, аранжувальники, продюсери.

Вокальна (вокально-інструментальна) мініатюра, що набула широкого поширення в концертній практиці в 70-80 роках, на естраді нерідко вирішується як сценічна "ігрова" мініатюра за допомогою пластики, костюма, світла, мізансцен ("театр пісні"); великого значення набуває особистість, особливості таланту і майстерності виконавця, який у ряді випадків стає "співавтором" композитора.

На думку мистецтвознавця О. Іллічової, в даний період пісенна культура перебувала в умовах посилення впливу цензурного пресу в умовах міжнародного співробітництва, що розширювалося, налагодженою системою концертно-гастрольної діяльності (Держконцерт, Союзконцерт), зростання опозиційних настроїв у суспільстві. Звідси – бурхливе зростання офіційної професійної та самодіяльної культури і одночасно невідцензурної культури у вигляді різноманітних течій: протесту на обмеження авторської пісні у вигляді «магнітофонної революції», розвитку рок-культури вихід у світ емігрантської лірики тощо [3].

В естрадній пісні 1970-х, як ніколи раніше, розкривається індивідуальний початок як у виконавській, так і в композиторській творчості. У піснях цього періоду композитори черпають натхнення з народно-пісенних витоків. Пісенну культуру 1970-х років прославили такі композитори, як Ю. Антонов, М. Дунаєвський, В. Кузьмін, П. Майборода, Ю. Лоза, Р. Паулс, О. Пахмутова, М. Поклад, І. Таривердієв, В. Шаїнський, М. Фрадкін, Я. Френкель та інші.

У 1970-х рр. загальною рисою світової естради як різновиду масової культури стає поширення шлягерів (від нім. schlager – ходовий товар та schlagen

II. СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТОК МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ ТА ЗА КОРДОНОМ

– бити в барабан) – особливо популярних пісень, підпорядкованих музичній моді. Характерними особливостями шлягеру є стандартність тематики (наприклад, тема кохання), простота тексту, виразність ритміки, лапідарність сюжету, образно-лексична стереотипність у поєднанні з оригінальністю провідного образу.

У 1970-ті роки у Франції та й по всьому світі популярними були пісні в стилі диско. Серед виконавців, які працювали в цьому жанрі добре відомі Desireless, Ottawa, Даліда, Едіт Піаф, Джо Дассен. Також «легалізувалося» й завдяки проведенню щорічних всесоюзних джазових фестивалів набуло великої популярності джазове мистецтво. Серед художніх прийомів, застосовуваних вітчизняними джазовими музикантами, найпоширенішими були аранжування народної пісні засобами джазової гармонії; заміна ритму народної пісні на джазовий ритмічний малюнок; створення джазового твору на тему народної пісні; музична творчість поза безпосередньою опорою на народну пісню, але з використанням окремих елементів фольклору (ладу, гармонії, ритму).

Сучасний музикознавець Ю. Драбчук вважає 80-ті рр. ХХст, кульмінаційним періодом розвитку вітчизняної естрадної пісні: принципове оновлення звукового матеріалу, стрімке запровадження цифрових акустичних пристроїв та мультимедійних комп'ютерів, звернення композиторів-пісенників до витоків – фольклору та романсу. В ці роки широкою популярністю користувались такі виконавці, як С. Ротару, Н. Яремчук, Т. Петриненко, А. Кудлай, А. Герман. Композиції, що виконувались в цей період, пізніше стануть взірцями естрадної пісні [4].

Отже, естрадне вокальне мистецтво 70-80-років ХХ століття являє собою універсальний феномен вітчизняної культури, в якому можна виділити наступні найважливіші аспекти: культура і мистецтво офіційне, самодіяльне масове мистецтво, стихійна самодіяльність: народна естрада, авторська пісня, рок-музика. Становлення вітчизняного естрадного мистецтва відбувалося у руслі стрімкої професіоналізації кадрів традиційних жанрів та запозичення деяких видів західного масового мистецтва. Можна констатувати посилення тенденцій

II. СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТОК МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ ТА ЗА КОРДОНОМ

жанрової диференціації репертуару, стимулювання синтезу різноманітних видів мистецтва у зв'язку із суспільними потребами специфічної музично-виконавської діяльності.

Висновки та перспективи подальшого дослідження. Оскільки сучасне суспільство потребує фахівців нового формату, які зможуть здійснювати не тільки навчальну, але й загально-пізнавальну діяльність, зможуть зацікавити учнів своїм предметом, вивчення основ естрадного мистецтва, історико-культурних умов виникнення жанру естрадної пісні та його функціонування на піці популярності в 70-80 роках ХХ століття майбутніми викладачами музичного мистецтва стає дійсною потребою розвитку сучасної музично-педагогічної системи.

Список використаних джерел

1. Кузьмічова В. А. Деякі аспекти професійної вокальної підготовки студентів факультетів мистецтв педагогічних університетів / В. А. Кузьмічова // Проблеми сучасної педагогічної освіти. Сер.: Педагогіка і психологія. 2014. Вип. 43. Ч. 3. С. 107 – 112.
2. Чернікова С. В. Генезис естрадного вокально-ансамблевого виконавства та шляхи його професіоналізації: автореф. дис. ... канд. мистецтвознавства: спец. 17.00.03 «Музичне мистецтво» / С. В. Чернікова. – Луганськ, 2008. 59 с. 3.
3. Откидач В. М. Естрадний спів і шоубізнес: навч.-метод. посіб. / В. М. Откидач. Вінниця: Нова книга, 2013. 368 с.
4. Пивницкая О. В. Народно-песенная интонационная природа отечественной эстрадной песни как элемент содержания вузовского музыкального историко-теоретического образования / О. В. Пивницкая. // Музыкальное искусство и образование. 2014. №2. С.90–98.